

Salutació inaugural

Joan Martí i Castell

Director del seminari

Encetem un altre curs en què unim esforços el Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch i l'Institut d'Estudis Catalans, a través de la Secció Filològica.

Cal remarcar, d'antuvi, que en aquesta edició la col·laboració s'ha eixamplat gràcies a l'acceptació del professor Isidor Marí, director de la Càtedra de Multilingüisme Linguamón de la Universitat Oberta de Catalunya i vicepresident de la Secció Filològica, i del senyor Antoni Mir, director de Linguamón - Casa de les Llengües, d'intervenir en l'organització d'unes sessions en què tractarem del multilingüisme a les universitats.

Ja ha esdevingut un tòpic afirmar que el desafiament més important del segle XXI és tenir la capacitat per a saber planificar una mobilitat universal, que ha fet febles les fronteres administratives i que ha convertit totes les comunitats (ciutats, pobles, nacions, estats) en llocs per a l'habitació de tothom. Fins fa relativament poc temps, el món, el vèiem des del nostre lloc d'origen o de residència habitual, però mirant cap enfora; n'era a l'exterior. Avui podríem dir que el món es repeteix sencer a tot arreu i que, per tant, el tenim a cada contrada i convivint minut rere minut vora nostre. Ja no ens cal mirar defora.

Aquesta nova realitat ha generat necessitats també inèdites. L'organització social, laboral, urbanística, escolar, del lleure, etcètera, s'ha de plantejar globalment, és a dir, tenint en compte una heterogeneïtat en què allò que és normal és que hàgim de comptar amb ciutadans de procedències ben diverses.

Quan remarquem que el desafiament del segle XXI són les migracions que s'estenen il·limitadament, hauríem de voler dir que res no pot mantenir-se com abans que es produís aquest fenomen. Que hem de tenir la intel·ligència necessària per a

saber resoldre adequadament l'acollença dels nouvinguts, talment com ens agradaria de tenir resolta la nostra quan decidim de partir de la nostra terra d'origen cap a destins diversos. Per començar, superant el concepte tradicional de *ciudadania* mateix: cap territori no és de ningú; tots són de tothom. Tanmateix, aquesta imprescindible disposició a la convivència igualitària no pot confondre cultures i llengües; ni tampoc despersonalitzar cada ciutat, poble, nació, estat. Aquí rau la complexitat del fenomen. De la companyia de tothom, ens n'hem d'enriquir; altrament, haurem fracassat. I perquè sigui efectivament fructífera hem de saber respectar sempre els trets distintius de cadascun dels escenaris mundials: els trets més materials i els humans. La qual cosa significa que, en la barreja de la companyonia, no podem perdre-hi, i, doncs, hem d'oferir a qui ve a viure entre nosaltres allò que ens distingeix, que ens diferencia, igual que hem d'acceptar l'oferiment de les peculiaritats distintives que siguin quan som nosaltres qui ens movem. Sense complexos, sense que mai s'hagi d'amagar res a ningú: la llengua, la cultura, el patrimoni artístic, els costums, etcètera.

La mundialització pot ésser fatal, si allò que cerquem és convertir-ho tot en un paisatge únic, si allò que perseguim és el pensament únic. Fóra la ruïna de la humanitat. De la mateixa manera que quan rebem convidats a casa nostra no canviem res d'allò que la compon, sinó que, si de cas, ho endrecem de la manera millor com a homenatge als visitants, així hem d'actuar en rebre'ls a la casa gran, el país propi: mostrant-los allò que el caracteritza, oferint-los allò que és nostre perquè ho facin també d'ells.

El curs que ara iniciarem se centra concretament en l'àmbit universitari i en el comportament o les actituds lingüístiques.

La construcció de la Unió Europea ens obliga a plantejaments nous en l'ensenyament superior. I en aquest terreny, com en tots els altres, hem d'aplicar el criteri que suma i que no resta res. Més enllà del caràcter estatal o no dels pobles; més enllà del nombre d'habitants que tinguin; més enllà de la situació econòmica en què es trobin, etcètera, tots i cadascun tenen el dret de mantenir-se diferenciats i generen, doncs, el deure elemental del respecte a les idiosincràsies pròpies.

Des que la nostra universitat, a partir sobretot dels anys vuitanta, ha assumit sortosament la política de l'obertura a l'exterior, hi han actuat pressions que miren de fer-nos renunciar a les especificitats catalanes, començant per la llengua. S'ha parlat i es parla de falses reserves d'estudiants i professors estrangers a compartir experiències en la docència i la recerca perquè l'idioma propi els posa barreres infranquejables.

I endògenament tampoc no han faltat ni falten els qui igualment consideren

que la internacionalització de la universitat passa per la renúncia a la identitat lingüística i cultural. L'anglès esdevé hegemònic, però acompanyat de l'espanyol; que aquests sí que es veu que són sistemes de comunicació importants.

No estem fent prou bé el canvi. Perquè si és convenient que hi pugui haver una llengua o unes llengües franques en l'àmbit científic (no estic tan segur que l'anglès hagi de tenir indiscriminadament la preeminència que se li dóna; vull dir que un expert en filosofia o en art o en òptica, posem per cas, potser és millor que conegui com a segona llengua l'alemany, l'italià o el rus), és a dir, si és bo que es fomenti el coneixement de llengües que faciliti l'intercanvi científic, mai no hauria d'ésser de cap de les maneres a costa de la pèrdua de res, i, doncs, molt menys a costa de la pèrdua ni del retrocés de la llengua catalana a la universitat catalana.

Justament, l'Institut d'Estudis Catalans es constitueix ara fa cent anys per a una finalitat principal: poder fer, expressar, transmetre ciència, tecnologia i art en català. Aquesta era la preocupació principal d'Enric Prat de la Riba. Certament que parlem d'un segle enrere i que les coses han canviat molt. Però mal canvi seria el que suposés marginar el català de l'àmbit científic, artístic i tecnològic.

S'han produït fets desafortunats que demostren tarannàs provincians que ens han de posar alerta. Per exemple, en el rànquing fet a Catalunya de les revistes científiques per a l'avaluació dels investigadors universitaris, en l'àrea de les humanitats, ni una de sola en llengua catalana (ni una!) se situava en el nivell A, el més alt; i solament dues o tres eren en el nivell B. En l'A hi havia revistes en anglès, en francès, en castellà. Això és, ras i curt, convidar els investigadors que deixin de produir en llengua catalana si volen ésser considerats de primera línia.

Les solucions no són fàcils. Però em penso que cal ésser molt conscients que els complexos no ens ajudaran a fer res. I és sospitosament contradictori que en un període en què les noves tecnologies faciliten traduccions automàtiques i simultànies es pretengui fer, en canvi, tan complicat de recórrer espontàniament, en l'oralitat i en l'escriptura, a l'idioma amb què l'investigador se senti més còmode.

En suma, tindrem ocasió d'escoltar els diversos ponents, experts destacats en l'estudi del multilingüisme. Segur que les seves aportacions s'alinearan en els processos que no escapen, que no resten; en el respecte a la diferència en la convivència més harmònica i col·laboradora.

Gràcies al Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, i en especial al seu director acadèmic, el professor Joan Fuster Sobrepere. Estem segurs que la col·laboració entre el CUIMPB i l'Institut d'Estudis Catalans ja ha donat resultats de gran interès i encara en pot donar molts més.

Gràcies a la senyora Blanca Palmada, comissionada per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, qui ha tingut l'amabilitat de voler remarcar la importància del seminari amb la seva presència i intervenció.

Gràcies al professor Isidor Marí, qui s'ha implicat en el projecte d'aquest curs des del moment en què li ho vaig demanar.

Gràcies al director de Linguamón – Casa de les Llengües, el senyor Antoni Mir, que no ha dubtat gens a contribuir en la iniciativa.